

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæstio VII. De manganiæ speciebus in quibus vel non est explicitum
pactum, vel latens admodum est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

In dorum historiis, in iis quæ de Flori- A
densium reb. gestis agunt. aspidomā-
tiam vocare possum. Narrant sequē-
tia de Rege Holata Outina, eum exer-
citu sublittere iussō, senem magū cen-
tum & viginti annos superantem ad-
uocasse, & quo in statu res hostiū fo-
rent pronunciare iussisse. Tum magus
locum in medio exercitu parauit, & conspe-
cto Ottignij, quod puer eius gestabat scuto,
petere illud iubet: impetratum illud collo-
cat, orbe quinque pedum diametri circum-
illud ducto, additis quibusdam characteri-
bus & notis: tum in scutum genibus flexis
pedum calcaneis infedit, sic ut nulla parte
humanum tāgeret: & nescio quid submur-
murans varios gestus exprimebat, tanquam
invehementem aliquam orationem incū-
beret: qua ad quadrantem horæ producta,
illico tam horrendus apparuit, ut humanā
effigiem amplius non exprimeret. nam ita
omnes artus contorquebat, ut ossa dissolui
exaudirentur, demumque præter naturā mul-
ta faciebat. His peractis momento in pristi-
num statum redijt, lassus tamen admodum
& quasi attonitus: deinde circulo egressus
Regem salutauit, ipsique indicauit ho-
stium numerum, & quo loco illum exspe-
ctarent.]

Claudat seriem Salisberienſis, lib. D
de nugis curialium c. II. scribens: Ima-
ginarij sunt, qui imagines quas faciunt,
quasi in possessionem presidentium spiri-
tum mittunt, ut ab eis de rebus dubiis do-
ceantur: hos idololatrias esse & scriptura
conuincit, & diuino maiestatis iudicio con-
demnandos.]

In his omnibus verba magica solēt E
interuenire, ideo dubitari ne-
quit, quin ad hanc quæstio-
nem pertineant.

QVÆSTIO VII.

De mangania speciebus in quibus vel non
est explicitum pactum, vel latens
admodum est.

HÆc implicitam habentia pactio-
nem reuocari possunt ad tria ca-
pita, Ariolationem siue Haruspicinam,
Augurium & Sortes. de quibus nunc vi-
dendum.

SECTIO I.

De Haruspicina siue Ariolatione.

Ariolatio latissima significatio-
nem: sed hic eā strictè sumo, ut Isido-
rus, cum scribit: Arioli vocati propterea
quod circa aras idolorum nefarias preces e-
mittunt, & funesta sacrificia offerunt, usq[ue]
celebritatibus demonum responsa accipiūt
a.] quibus verbis describit solam di-
uinationem explicitam, quæ ad ora-
cula refertur. hoc placuit etiā Raba-
no b & Gratiano Iuoni, & Burchardo,
qui in Decretum suum id retulerunt.
Haruspicinam idem Isidorus vult dictā
ab obseruadis horis, melius alii, à ve-
teri vocabulo Haruga, quod (teste Do-
nato) hostiam significabat. Ego nunc
vtrumq[ue] nomen media quadā & mo-
dica latitudine vsurpo, pro tota isoporo-
nia veterum, siue disciplina diuinandi
in sacrificiis Gentilium solita seruari:
quare olim semper puto in his inter-
uenisse idololatriam expressam, nō tñ
semper pactum explicitum: hodie fie-
ri potest, ut neutrum interueniat.

Haruspicum seu Gazarenorum (sic
enim vocatos docet D. Hieronym. in
Esa. ca. 37.) prima diuinatione erat ex vi-
uæ adhuc victimæ obseruatione, dum
producebatur, dum ad arā sistebatur,
dum attectabatur. dum vinum ei in-

ali. 8 Ety-
mol. cap. 9.
b l. de ma-
gar. prestig.
c. 1. 2. 6. 7. 3.

uerfum. quis ignis color, splendor, ascensus, strepitus: an cito victimam comprehēderet, an exstingueretur & similia, quidam putant auctorem huius fuisse Amphiarum, alii Argonautas alios: apud Romanos vltā Tanaiquil, teste Valerio Maximo d. de hac idem Tragicus.

T I R. Quid flamma: largas iamne 1. comprehendit dapes?

M A N. Subito refulsit lumen 2. subito occidit.

T I R. Vtrumne clarus ignis 3. & nitidus fletit,

Rectusque purum verticem 4. caelo tulit,

Et summam 5. in auras susus explicuit comam?

An latera 6. circum serpit incertus via,

Et fluctuante 7. turbidus fumo labat?

M A N. Non vna facies 8. mobilis flammae fuit:

Imbrifera quales implicat varios sibi

Iris colores: parte qua magna poli

Curuata picto nunciat nimbos sinu.

Quis desit illi, quisve sit dubites color:

Cerulea fuluis mixta oberrauit notis,

Sanguinea rursus vltimum in tenebras abiit.

Sed ecce pugnae ignis in 9. partes duas

Discedit. . . . .

Immugit aris 10. ignis, & 11. trepidant foci.

Vtuntur hodie Lituanis nam ægris
lymbra corpore igni opposito, aduersa
si cadat: certā spem recuperādæ va-
ludinis cōcipiat: sin a terra ceciderit:
conclamant, & pro deposito ægrum

habente. An ab hoc vitio immunes Germani? qui in succensione pirarū, quas pie in honorē B. Ioan. accendūt, veteri idololatria Chaldæorum & Ægyptiorum in sacrum morem cōmutata: peccant dum ad crepitum, fumū, flammā modum & similia attendunt: item quia definitis vicibus circumire vel transiliri debere putāt. sunt enim ista, vt recte censuit VVimpina f, reli-

quia veteris paganicæ lustrationis & traductionis per ignem, quā ex sacris litteris Patres confutarunt. Glycas ex Theodoro hoc docuit, ne multos cōgeram a, Quinetiā (ait) liberos suos per ignem traiecit. Quid autem istud verbum sibi, quāso vult? Iosephus tradit Achazum quendam suorum filiorum Baali solido sacrificio concremasse. Verum Theodorus aliter sentit: arbitror, inquit, hisce verbis significari speciem quendam erroris, qui ad nostra vsque tempora durauit. Videmus enim semel in anno rogos accēdi, quibus mīciantur pueri quidam & viri. Quinetiam infantes ab ipsis matribus per flammam transportantur. quæ res videtur esse quasi quædam auerruncatio & lustratio] Sic Glycas.

Quarta est nubila ^{quæ vno die vna} fumi obseruatrix, eaque duplex b. nam vel grana sesamivēl papaueris nigri in ar-

dentes prunas iaciebant, & inde surgentem fumum notabāt: vel sine huiusmodi granis, solum obseruabāt sacrificii fumum, & interdum fumū rogi. Hūc pertinet illud Nafonis in Ibiis, de rogo Polynicis & E-heōclis,

Et noua fraterno veniet concordia fumo,

Quam vetus accensa separat in 2. pyra.

De fumo illud Papinii est lib. 10.

Thebaid. vbi postquam pyromantatio

Tireha

c Ambrosii
li. 3. de nat.

f. de diuin.
c. 2.

a. 2. annal.
fol. 269.

b Carda. li.
de vera sapient.

Tirelia descriperat, addit eum ore fumum fatidicum hausisse.

Ille coronatos iam dudum amplectitur ignes,

Fatidicum sorbens vultu flagrante vaporem.

Vapor enim iste fumus est. nā quis credat flammam hausisse Tireliam, & superuixisse: Vfos etiā Capnomantia Iudaeos & considerasse an fumus, qui ex victimarum sacrificio ascendeat, rectus ascenderet, an in obliquū vergeret, docet Theophrastus in Osee ca. 4. Pictorius libr. de Magia, cap. 11. quosdam Papinū versus de morte Menecei huc retulit, qui peripicue ad Pyromantiam pertinent. Nō aliam speciem, sed genus quoddam ipsius Capnomantiae putarim fuisse Thurisumiam illam in qua ex fumo thuris adoliti diuinabant. Statius,

Thurea nec suam volitante altaria fumo.

Hoc verum de ista: sed alia longe, de qua Dion.

Quinta est proprie dicta καύματα quā proponit Dionysius Cassius e agē de Nymphæo prope Apolloniam, ibi & oraculum (inquit) editur, idque hoc modo. Thure accepto, precibusque eius revergo, quam volūt factis, ipsum thurū, ut secum eas preces deferat, ad ignem proiciunt: tum si ratum sit futurum votum, ab igni thurū est vestigio corrumpitur: ac si thurū extra ignem sorte deciderit, accurrens ignis id abripit & consumit: sin irritum erit votum, neque accipitur ab igni thurū, & si in ipsam flammam coniciatur, recedit ab ea, atque effugit: ita in utramque partem ignis futura prædicat: morte nuptusque exceptis. de his enim non licet cuiquam oraculum illud consulere.]

Sexta est καύματα sive καύματα qua diuinabant olim ex cineribus

sacrificiorum videtur hoc factum in ara Apollinis Iſmenii, & ideo Sophocles in Oed. Tyr. vocasse cinerem diuinatorium, καύματα καύματα fortassis tale quid etiam obseruādum in cinere Alphæi, quem idcirco Moschus vocauit, καύματα ubi ex Pausania docui quondam d., per καύματα significari καύματα, per puluerē cineres sicut & in Herc. Oetæ fumitur.

Et cineres patrio puluere sordidos.

Hodie viget quoddam superstitionis huius vestigiū, cum res, de qua diuinādum, digito bacilloue cineri inscribitur, & cinis aeri puro permittitur, & attenditur ad litteras quæ in cinere agitato apparent. Itē cum iubent aliquē tres personas cogitare quibuscum matrimonium optret, vel speret contrahere, tum tres ducunt sulcos in cinere, ille autē iubetur singulis personis suū sulcum deligere, tū auertus stare ne sulcos videat, quos inter ea alter tam diu forcipe ostēdit, donec eorum vnus ab illo ter deligatur, & quā ille sulcus destinabat, ea spōdetur ipsi vxor futura, posset hoc vltimū ad sortem diuinatoriam reduci.

Septima est καύματα & καύματα qua considerabant colorem vtriusque laticis in sacrificio. fusi Æneid. 4.

Vidit thuricremis cum dona imponeret aris

(Horrendum dictū) latices nigrescere factos

Fusaque in obscenum se vertere vino cruorem.

Hoc visum nulli, non ipsi effata sorori.

Ariolationem ergo hic alii agnoscunt, ego potius diras, seu omē, vti illis Thyestæ,

Verna capiti fluxere rosæ,

Pingui madidus crinis anomo,

c. l. 47 h. f. August.

in Adam
fa. ad Sen.
Medi. v.
81.

Inter

Inter subito stetit horrores:
Imber vultu nolente cadit:
Venit in medias voces gemitus,
Sed vagus intra
Terror oberrat.

Item,

Sed quid hoc? non vult manus
Parere: crescit pondus. & dextram gra-
nat.
Admotus ipsis Bacchus à labris fu-
git,
Circaq; rictus ore decepto effluit.
Et ipsa trepido mensa subsiluit solo.
Vix lucet ignis.

Omnia tamen diuinationis sunt, sed
sub augurijs comprehensæ seu auspi-
ciji, de quib. seft. seq. Persis diuinatione-
nem ex vino tribuit Alex. Neapolit.
lib. 5. cap. 13.

Octava forma ducitur ab edulibus
varijs, vt *κρομαίνεα* & *ἀλευρομαίνεα*, &
ἀλφομαίνεα. De hac ita Theod. Bal-
sam. in 5. Syn. qua in Trullo, Mulieres qua-
dam (inquit) cum ordeo ea, qua ab alijs i-
gnorantur, enunciant. he dicuntur *κρομαίνεα*
qua Ecclesijs & sanctis imaginibus assiden-
tes, & se ex ijs futura discere predicantes,
non secus ac Pythonissa futura predicant.
Alia posset videri ab Horatio signifi-
cata lib. 1. ep. ad Fuscum.

Vtique sacerdotis fugitiuus liba recu-
so.

Nam in m. l. vetusto S. Laurentij
Leodiensis eo loco adnotatum: Cum in
feruo suspicio furti habetur, ad sacerdotem
duuntur, qui crustam panis carmine infe-
ctam, dat singulis. qua cum haerit gutturi,
manifesti furti reum asserit. Sic ibi legi-
tur, quod non tam explicando carmi-
ni, quam notandæ superstitionis priscae

A causa volui adscribere. In Antifiodoré-
si concilio can. 4. sic legitur: Non licet
fortilegos, vel auguria respicere, nec ad cha-
racteres, nec ad sortes, quas sanctorum vo-
cant, vel quas de ligno, aut de pane faciunt
aspicere, sed quaecumque homo facere
vult omnia in nomine Domini faciat.] I-
tem aliam puto quæ in sacrificijs, (quæ
Theocrit. describit in Pharmaceui.) ob-
seruabat molas & libamenta, & præci-
pue triticum, hordeum, far & ex eo to-
sto fresoque factam farinam, & ea mox
subsecutam Victimæ consperionem.
Seneca:

Et sparge salsa colla taurorum mo-
la:

qua de re ex Dionys. Halycarnass. Sui-
da, & alijs, multa ibi. in Comment. no-
taui *κρομαίνεα* perficiebatur caseo,
κρομαίνεα piscibus, quæ antiquissi-
ma. nam vsi illa Polydamas bello Tro-
iano, & Tiresias Thebanus: apud Ly-
cios à piscibus viuis non vno loco pete-
batur, sed in Dina fossa, & in fonte A-
pollinis apud Miras, & apud Syrrhum
vicum *κρομαίνεα* seu *κρομαίνεα* ex signis
quæ in ouis apparebant, qua Orpheum
vlum vult Suidas: de eadem nonnulla
Leonibus lib. 3. var. histor. capite decimo
tertio. huc referenda præstigiola illius
nuperi imposturis scedulam in ignem
coniectam, in quoduis allatorum o-
uorum illæsam ostentantis. Huc non
est referenda superstitiosa expiatio I-
liacorum per oua, de qua Iuuenal.
sat. 6.

C
D
E

Nona est *κρομαίνεα*, qua vtuntur
hodie quoque Turcæ: cum ceram li-
quant & aquæ guttatim instillant. &
figuras inde ortas obseruant. Alsatica
vetulæ aliud genus commentæ: cum
aliquis ægrotat tot cereos æqualis pon-
deris incendunt, quot Sanctos morbi
inmissores autumant, & cuique cereo
suum sanctum appropriant, cuius cereus

d in Oed
v. 334. &
335.

e Cælius l.
7. ca. 29.
& Plin. l. 9
c. 16. & l.
32. ca. 2.
Plut. l. de
indust. a-
nimal.

primus consumptus fuerit, eum morbi pronunciant autorem, læoremque.

Decima ἀβρομαίνεα, quæ rimabatur hominum mactatorum fibras ac viscera. Vfus ea Heliogabalus, monstrum non homo: vñs etiam Iulianus Apostata, qui grauidarum aluos exsecabat. *a*, vt Anciochiæ & Carris deprehensum: vñs & teste Ammiano li. 29. quidam Pollentianus, vsæ & Arlunæ Scythicæ, vt est lib. 1. Annal. Boior. à quibus id accepere Tartari, de quibus narrat Cromerus lib. 8. *histor. Polon.* vñs & Lusitani veteres apud Strabonem li. 3. Hæc ad exstispicinam commode reducitur: vt & ad hanc, sacrificium filiorum in Topheth, vbi igne absumentur in honorem Molochi in Sacra scriptura b.

b 4. Reg. 26. v. 6. B. 2c. 20 v. 31

Vndecima fuit *δαφνομαίνεα*, ex lauri rami combustione. prosperum signum, si obstreperet cum fragore, infelix, si iuxta Propertium, taceret exstincto laurus adusta foco. de hac multa, & ita, vt nescias quis à quo accepit, Parrhasius ac Rhodiginus varicinantur autem præmansis lauri folijs, testibus Lycophro, & Hesiodo, vnde laurus dicta Symbolum diuinationis, Constantino in *Geopon.* & Aptonio, in *Progymn.*

c Jan. Paul. in Claudii l. 2. de serp. Cælius Rhod. li. 5. antiq. c. 7. d. antiq. lect. ca. 29

Duodecima potest esse *βολανομαίνεα*, cum ex verbenæ, lunariæ, saluiæ, myricæ, ficus, & aliorum simplicium folijs ramulifue, consignatis nomine quaerentium & quaestione, cognitio futuri petebatur. caue cum his confundas Sibyllæ folia apud Maronem, in his enim non quaestio, sed oraculi cæmen erat inscriptum. *συχρομαίνεα* ficus folia postulabat. De diuinatione per tamaricem seu myricam, ex Nicandri Scholiaste, sic Cælius Rhodiginus dicit: Apollo *myrica* vates sanxit pronunciare mor-

A talibus futura, propterea insignem fruticem hunc Nicander *μαίνεα* vocat, id est, vatem. Quin & magi item Scythia myricino vaticinantur ligno. Sed et in Lesbo Apollo myricæ ramum tenet: qua ratione Myricæus quoque est cognominatus. Et Archaus prodit quandoque in somnia visum Deum illum myricæ ramo decorum. Et Metrodorus refert antiquissimam esse plantam myricam: nam Aegyptij in Iouis pæpa coronantur myricæ, id est tamarice, vt interpretatur Dioscorides: sicut apud Medos Magi.]

B *Decima tertia* *ὀμφαλομαίνεα*, obstetricum propria: quæ per nodulos umbilico & secundinis adherentes coniungunt, quoties puerpera sit, postmodum paritura.

Decima quarta nouitia quoque est, ex eadem obstetricia schola, superstitio, *ἀμνιομαίνεα*. Fœtus maternus in utero materno tribus membranis inuoluitur: quarum prima dicitur *χρόσιον* seu secundinæ: alia vero à farciminis forma *ἀλαβίδες* tertia à mollice *ἀμνιομαίνεα*. hæc duæ posteriores aliquando cum factu sic erumpunt, vt facies ac caput infantis quasi galeatum appareat: Vulgus Belgicum vocant galeam (*den helm*) hæc membrana cognomen tribuit Imper. Diadumeno, & caudici Romani multa pecunia inuolucrum istud emebant, se illo ad causæ victoriam iuuari multum arbitantes e. Ex huius tegminis colore rubicundo, vel liuido, fortunam infantis, anicula ariolantur. hæc *ἀμνιομαίνεα*, de cuius vanitate legendus Leunius Zircæus f. Sed & Iouius, ne quid superstitionis omitteret, nimis huiusmodi vanitatibus, pro Episcopo, deditus, in Ferdinandi Daualli natiuitate (*lib. 1. Piscarij*) huiusmodi pelle inuolutum ex utero prodijisse considerauit.

Decima quinta est æque ridicula diuina-

K

e Lampii in via Diadumeni.

f. 1. de occult. nat. mira. c. 8.

g. Moses Samsonis F. in præceptum Negatiuum 8.

uina-

uinatio Iudæorum per *Iedum*, cuius Rabbinig mentionem à Mose factam comminiscuntur. nempe volunt fuisse animal quoddam, nomine *Iedua* אֵדוּא humana forma, cuius ex umbilico medio funiculus propendebat, quo instar cucurbitæ humo adhærescebat, & quantum funiculi lōgitudō patiebatur, circumcirca omnem terræ fructum depascebatur: capi à venatorib. non posse, nisi sagitta funis præscindatur: tunc statim expirare per eius ossa, certo ritu in ore gestata, vaticinandi donum nactos homines, indeque arrolos dictos *Iddegonim*. tales isti recutiti fabulas nobis obrudunt, digni qui & terræ cum suo: *Idlahomm* אֵלָחִימ affigantur, & cum eo conuiuentur. Nisi humanam illi formam attribuerent, possemus suspicari, eos alluisse ad Plant. animal. quoddam agni specie, quod nasci ferunt, sic terræ cohærens, & vicina sibi, quoad funiculi longitudinō permittit gramina depasci, & pabuli post defectum marcescere, in vicina Moscouiæ Tartaria: de quo Sigismundus in *Moscouia*, & Iul. Schal. contra *Cardan.* & plenius ex professo Andr. Libanius p. 2. *singul. disp. de agno S. ytho.*

L Decima sexta est *Ληομάλεια*: cuius meminit Iamblichus, & Orpheus agēs de Siderite lapide: sed ritus eius mihi non satis perspectus. Huc spectat Chaldæorum lapis Mizoris, de quo ita Zoaroalter. *Ηνίκα δὲ χρομίνον δαίμονα πρόσθεν ἀβήσους, Ὁβελίβ μιν ζυρον ἔπαδᾶ.* Quando conspexerit demonem terrestrem (tibi responsum expetenti) accedere, incantans sacrificia lapidem *mn. zu. rim.* vbi Psell. in Scholijs rem aperit: *Dæmones (ait) circa terram volitantes natura sua sunt mendaces. Quod si ex his verum aliquem sermonem audire cupias, aram apposa & sacrificia lapidem MNISVRIM.*

A *Habet enim hic lapis vim aduocandi maiorem demonem, qui occulta ratione materialigenio applicatus, rerum inquisitarum veritatem insusurrat, quam ille porro homini interroganti profert. Indicat enim nomen ipsum, quo in aduocatione utendum est vna cum lapidis sacrificio.*

B Hæc Psellus, cui similia Nicephorus ad li. Synesij de insomnijs. fuit hæc vanissima superstitio, putantium non omnes dæmones æque mendaces, sed aliquos veraces, deinde & illud erroneum quosdam esse materiales, ἀπειροσύνους ἀναπωλημένους, materia tenebrosa plenos, vt loquitur. Hic ergo magicus ritus Chaldæorum. Non desunt, qui putent Iudæis in vsu fuisse lapides quosdam Diuinatores, & eos prohiberi à Mose *Leuit. 26. v. 1.* nam vbi nofter vertit, *Lapidem insignem*, illi malunt

C *vertere: Lapidem imaginationū, vel vt alij Lapidem speculationis.* Sed illi nugantur cum suis, quos nimis lubenter sequuntur Rabbini. nam *eben Maskith* vocat lapidem pictura vel artificio aliquo sic ornatum, vt aspectu suo homines capiat, & alliciat ad honorandum: ideo enim additur, non quidē, vt diuines per illū, sed vt incurues te ei, hoc est, vt adores illum. Non vos celabo, quid aliquando mihi de hoc loco in mentem venerit, antequā ditionem Romanam viderē. Suspica bar nostrum interpretem primo scripsisse, *Lapidem in signum*, inde cū alij verba transposuissent: in *signum lapidem*, factum denique *insignem Lapidē.* confirmat coniecturā versio LXX. in qua disertè scriptum: *λίθον σκοπόν.* *Lapidem signum.* Et fuit illa veterum superstitio: qui Mercurios ponebant in vijs, vel alios Deos *vios* siue *viales*, itinere indices & signa prohibeat, ergo legislator, non lapides indices viarum poni, sed poni, huiusmodi lapides habitu

E *Deorum, & ad adorandum. Scio quæ*

de radice סכח Sakah, prolixè hic O-
leaster adferat : sed probare nequeo,
quod vulgatum interpretem tam fa-
cile deferat, imo & de versione loci
Iob aperte ignorantia accuset. Etiam si
vera significatio foret, *operire*, dicere
possem: quæ picta sunt, coloribus esse
contecta & operta. Possset quis ad hanc
speciem referre quorundam supersti-
tionem, qui vt somnia ipsis contingant
futuri, prænumcia, gestant amethystum
gemmam.

Decima septima occurrit παβδομα-
τεια, quæ multiplex fuit, de qua sic
Cælius Rhodiginus d. capite vigesimo no-
no. Scribit, *Virgas in rebus diuinis eximij*
cuiusdam vsus fuisse veteribus, ex plerisque
coniectare licet. Nam, qui Persicos ritus di-
ligentius animaduersos litteris mandarunt,
illorum magos, qui sacrificijs præficiuntur,
carnes super myrro & lauro positas tradunt
subtilibus virgulis adurere, mox, oleum lacte
melleque commixtum conspergere, ac com-
precari, fasciculos ex myrica pertennes ma-
nu tenentes. In Pyrethiorum mediterraneo
surrecta stabat ara, vbi inextinctus serua-
retur ignis, fierentque iridem comprecatio-
nes non sine myricinis virgulis. Sicut in Sey-
thia quoque, vbi vaticini traduntur plures,
aliguis virgulis, diuinitas concipitur, quas dis-
soluunt ac separatim singulis humi constran-
gentes vaticinantur, interim virgas comprehen-
dentes componenteque. Nares vero, quos
esse Androgyno: putat Herodotus, tiliam
scindentes trifariam, digitosque implicando
ac resoluendo præcunt futurum.] & post-
ea, Etenim in plerisque locis virga (vt di-
ximus) præcunt, quod in primo com-
positionis tertia Dion quoque confir-
mat.

Quæ ille de Persis Magis, ab Hero-
doto libro primo. & Strabone libro deci-
mo quinto mutatur: quæ de Scythia, &

A Euarijs, ex Herodoti libro quarto. Scy-
tharum progeniem Turcas, hunc mo-
rem retinuisse, colligitur ex Historijs
& Collenucij. Sed illud mihi nota (Le-
ctor) παβδοματεια non pertinere ad v-
num dumtaxat caput. quædam enim
explicitam continebat inuocationem,
nempe quæ conceptis verbis efficie-
bat, vt virgula recta, sponte sua, in cir-
culum coiret iunctis extremitatibus.
Aliavero ad sortes pertinet, quando re-
gnum vel quid aliud, virgis datis, cui
obtingeret, experiebantur: sic Aaroni
prærogatiua Sacerdotij, virgula con-
tingit florente, sic & Beatam Virginem
nonnulli, ex apocryphis, tradunt Iose-
pho sponfam datam: quo adhuc tempo-
re Diuinatoria sors permissa. Aliquan-
do ad ariolationem nostram) quam
auspicium vocauit Tacitus) referenda:
vt illa Persarum, & Scytharum, Ger-
manorum quoque, quam Tacitus de-
scribit lib. de moribus Germanor. qua
de re nos postea plura Sect. 3. Aliquan-
do ad omnia, vt illa, de qua sic Crant-
zium libro quarto, Metropol. capite decimo
nono. & vigesimo nono. Memorant annales
Henrici III. Imp. fabulam de Hildebrando
puero, quod cum filius esset Fabri lignarij,
ex sarmentis ordine compositis, inscius ipse
has litteras conseruauit: quibus astans homo
litteratus legerit ex ea compositione scin-
dularum: Dominabor à mari ad mare.
Vnde coniectans diuinum aliquid in pu-
ero, suaserit parenti, vt eum litteris tra-
deret. Traditus profecit, & in cancella-
riam Regis peruenit, & Scribarius eu-
uasit. Somnio admonitus Imp. de eo-
dem, quod cornua videretur habere, qui-
bus filium suum conseruaret, hominem in
vinculis exutus, Clunacense monaste-
rium petijt. Indeque profecit primum in
Subdiaconum, deinde in Cardinalem,

ali. reri
Neapoli.

nouisi-

nouissime in Gregor. VII.) Hæc ex annalibus illis Granzius, quæ nescio cur fabulam vocet.

Decima octaua est λαμπαδομάντεια, quando nonnulli candelam in D. Antonij honorem accendunt, sicque se res perditas confidunt inuenturos. Alia est vetus superstitio Lucernaria, de qua Propertius lib. 4.

Sed neque suppletis constabat flamma lucernis

& alio loco:

Sed voluit tangi parca lucerna meo.

Petronius in Satyra, Lucerna humore deflata, tenuè & extremum lumen spargebat: hæc magis videtur ad hominis augurium pertinere. An etiam huc pertinuerit irodus furti concipiendi per lancem & licium; quem Sex. Pompeius describit, dubium mihi: puto potius non pertinere, quidquid Acron prodiderit. vide sub q. 6. sect. 4. vers. 9.

Decimanoa vocatur ὀμφαλομάντεια, nempe duplex diuinitio, qua virginitatem puellæ explorabant. I. per funiculum, quæ res etiam hodie in vsu prauo: & videtur olim eo respexisse Catullus in nuptiis Pelei & Thetidis.

Non illam nutrix, orienti luce reuifens,

Hesternò poterit filium circumdare collo.

2. quod, auctore Guil. Parisiense, b. solitum in Britannia redactum in pollinem tenuem, achatem in potu præberi, quem qui quæue sumpsit, nisi virgo sit, statim cogatur ea omere. Referuntur & alia, quæ idem per vrinam indicium faciunt. Et referuntur vt arcana naturæ; vercor ne profus sint magica, certè sunt illicita, & famæ restitutioni obnoxia.

A) Sunt & alia mille nocendi artes & nomina mille, quæ vtinam vt mihi, sic cæteris ignotæ & inexpertæ. Damnant hæc omnia Theologi & Canonistæ. vide Euseb. lib. 4. Præpar. Euang. cap. si quis 26. q. 5. Ioannem Sulisberiensis lib. 2. de nugis Curialium cap. 28. Michael. Medinam lib. 2. de recta in Deum fide fol. 29. & Iulium Suenium lib. 9. de Fato cap. 15. & 16.

B) SECTIO II.

De Augurio & auspicio.

VGVRIVM vel dependet à natura, vt nautarum, agriculturalium, &c. de quo postea (est enim commendatione dignum, vtpote naturalis coniectatio (vel hominum industria atq; artificio institutum, rebus futuris, non necessarijs, sed voluntarijs conijciendis inseruiens: de quo nunc agimus, quod ipsemet Cicer. c. vanitatis & ineptiæ condemnauit, longe hac in re prudentior, quam Plato in Phadro, vel Xenophon, in Cyriped. Quod vero & Aristoteles d. meminit augurij, ille vel populari ex sententia loquitur, vel augurium vocauit, naturalem præensionem auium, qua pluias tempestatesque instantes nobis indicant cantu, volatu, vel garritu. Nobis Christianis dubitare non licet, totam Augurum disciplinam, incertam & illicitam esse: qua, quod abstineret Dei populus, etiam ab ariolo laudatur: e quam sciunt omnes damnatam à Mose ac Prophetis, f & à iuris Canonici g auctoribus, à quib. etiam variæ pœnæ infliguntur: quam sciunt pacti cum dæmone damnari, à B. Augustino, b sciunt à recta Philosophia valde alienam. i

Auspicij vero siue Augurij vocem nunc eo extendimus, vt etiam omnia

M
c l. 2. de diuin.
d l. 9. de Hil. anim
c. 31. & a. lib.
e Nu. 23. v. 23.
f Leu. 19. v. 26. Deu
18. v. 10.
Eccl. 34. v. 5. Ier. 27. v. 9.
g c. illud. c. sed & il lud. 26. q. 2. c. si quis Episc. c. a liquanti. c. si quis clericus e. augurij, 26 q. 5.
h l. 2. de doc. Christi c. 24. i docent hoc Cic. d l. & Fac. Picus. l. 6. de pran. c. 4.

comprehendat: sicut & Græci sumple-
runt, *ἀπὸ τῆς ὄψεως, ὡς ἰσχυρῶς, ὡς ἀνομιαν, ὡς ἀνομιαν, ὡς ἀνομιαν*, pro observatione cunctarum
rerum subito, & inopinato, & in solito, acci-
dentium instituta ad cognitionem futuro-
rum, vel occultorum. Sic acceptum, redu-
ci potest ad species quinque, primum
ex cælo, secundum ex auium volatu vel
garritu, tertium ex tripudio pullorum,
quartum ex quadrupedibus, quintum
ex diris & portentis: & horum omniū
communis diuisio est quod eorum
quædam sunt *Oblatiua*, quæ non poscū-
tur; quædam *Imperatiua*, quæ veniunt
optata & quaesita. *a*

1. ergo genus è cælo captato ab augu-
ribus prospectu, & cæli regione delig-
nata (*templum b* vocabant) exspecta-
bat auspiciū, nempe tonitru, vel ful-
mensive fulgetrum: quorum alia *bru-
ta*, quæ nulla ratione naturæ niteban-
tur, sed erant vana prorsus, alia *Fatidi-
ca*: & hæc rursus vel pestifera, vel consi-
liaria, vel auxiliaria, & huiusmodi
& Seneca, & quæ fanè eruditè refellit
VVimpina lib. de diuinat. cap. 34.
& II.

2. ab auiibus petebatur, vnde dictum
augurium, quasi *auigurium*. Auium alie
oscines, quæ cantu seu garritu; alie *Pra-
petes*, quæ volatu putabantur prædica-
re, & harum rursus variæ differentiæ,
*funebres, cliuia, arcule, volscæ, remores, ine-
bræ*, & alie multæ. *d* Stultitia hæc re-
fellitur bene ab eodem VVimpina lib.
eodem c. 12.

3. de pullorum tripudio sumebatur.
Duo à pullarijs pulli in cauea seruabā-
tur, primò diluculò, imperato de mo-
re silentio, plus aut offa, cauea reclusa,
pullis obijciatur: si negligerent cibū,
sinistrum auspiciū erat; si auide de-
pascerentur, ita vt aliqua ex rostro de-
ciderent & terram ferirent, dicebatur

A *Solifimum tripudium*, & habebatur se-
cundum. pauere veteribus idem quod
ferire, inde dictum primo terripudium
deinde terripudium, denique tripudium.
Idem & *Soniuum* vocatum à sono,
quem puls edebat cadendo. Nugacissi-
mum sane commentum, cuius tamen
neglectui tribuere Romani clades P.
Claudij & Lucij Iunij bello Punico 1.
& Flamini bello Punico 2. g

B 4. ex quadrupedibus, sumpta, teste
Sext. Pompeio vocabant *auspicia Pede-
stris*; vt apud Germanos ex equorum
fremitu, proprium gentis (ait Tacit *b*)
equorum quoque *præagia ac monitus expe-
riri, publice aluntur isdem nemorib. ac lucis
candidi*, & nullo mortali opere contacti,
quos *pressos sacro currusacerdos*, at rex vel
princeps *ciuitatū comitantur*, hinnitusque
ac fremitus observant, nec vlli auspicio ma-
ior fides.] Durasse eam superstitionem
diu postea, etsi paulum diuersa forma
apud Luizicos, ex Ditmaro noster Lip-
tius in *comm. nullo mortali opere contacti*,
C auspicio, Plinius & alij valde multa,
& prorsus contraria tradiderant, quos
habes diligenter annotatos à Tiraquel-
lo; i de capra, asino, leone, vulpe, cane,
mustela, ariete, & alijs; quæ Alexander
nullis auctoribus firmarat, vir idem,
supra modum diligens, accuratè com-
probauit.

D 5. sunt *Omina*: quæ pertinere ad au-
guria vel vus ostendit. Claudianus se-
quentibus versibus;

Nullusque dies non triste minatur
Augurium, quoties flauentia fersa coma-
rum
Spontè cadunt? quoties exsudat ab vberè
sanguis,
Larga vel inuito prorumpunt flumina
vulta,
Iniusseque manus mirantia pecciora cum-
dum?

a Pet. San-
ctiflorius
Môrepef-
sul. l. hist.
ter mem-
tab. folio
140.

b Varro l.
6. de lin-
gualatin.

c Pl. l. 2. c.
51. & 54. &
l. 28. c. 2.
Senec. in
Natural.
quaestio.

d Serui. l.
2. Aeneid.
Festus in
vocal. Of-
cines, Gel-
lus l. 6. c.
6. Pl. l. 10.
c. 13. & 18

e de his
cer. l. de
diuina Fe-
stus in
Pals. & in
Olcinum
f Polyti-
us l. 1. &
Vale. r. Ma-
xi. l. c. 1.
g Liu. l. 1.

h l. de mo-
rib. Germ.

i ad Alex-
ab Alex-
5. c. 4.

N

Si

Si buxos inflare velim, ferale gemi-
sunt.

Tympana, si quatiā, planctum mihi tym-
pana reddunt.

Ah vereor, ne quid portentant omnia
verū.]

Vbi Ceres & exempla præbet om-
nium seu Dirarum, & quod vocauit
augurium, postea vocat omnia. Hæc so-
lent etiam prodigia dici. Valer. Maxi-
mus. h. admirabile inter cœnam prodigium
incidit. Infusum namq. patina eius vinum
nec semel, sed iterum, ac tertio, in sanguinem
versum est. Qua de re consulti Ma-
gi monuerunt, vt ab incepto desiste-
ret.]

Sed de omnibus plura diximus l. 3.
vbi de vana obseruantia egimus. Huc
reducenda omnia prodigia & ostenta,
& monstra, quatenus quis vanam quan-
dam ex his instituit diuinationem, quã
veteres τῆσ ἀποροσ νοσῶν vocarunt, à qua
aliena est Christiana obseruatio moni-
torum quorundam mirabilium, quæ
quibusdam Deus largitur. Duo exem-
pla referam infra c. 3. q. 2. & alibi aliud
familie Estensis B. Beatricis apud Scar-
deonum, tale quod de monte Vesuuio
& moriturorum impiorum & dam-
nandorum mox aliquorum prædictio-
ne. Pet. Damiani. epist. ad B. Dominic.
Loricat. supra agens de Pandulfo Ca-
puano, his verbis; quancūq. in illis
partibus reprobus diues moritur, ignis erum-
pere de prædicto monte videtur, & tan-
quam sulphurea resina congeries ex ipso Ve-
suiuo protinus fluit, vt torrentem faciat, at-
que de currense impetu in mare descendat.]
miraculo ignis, addam aliud huma-
num. Herodotus libr. 8. scribit, quando
Amphiensibus sinistra aliquid publice
euenturum, solitam sacerdoti Miner-
uæ subito promissam enasci barbam.
Sed redeo ad inanima. De familia Ser-

A uiliorum scribit Plinius nummum
illis fuisse æreum, quem auro & argen-
to cibarent, qui ad futuros familie pro-
speros euentus crescebat, ad infœlices
minuebatur, lege Plinium l. 2. c. 65. De
sanguinis admirandã in Gallia pluuiã,
quæ incidens supra carnem hominis,
aut supra lapidem non poterat ablu-
cadens vero supra lignum facile elue-
batur; auctor ex Fulberto Carnutenfi
B est Baronius Annal. XI. anno CHRISTI
1017. De fonte Glomuzenzi narrat
Dietmarius, qui quando lætus pace &
annona annus subsequaturus tritico, a-
uena & glande refertum se ostentat,
quando pestis imminet cinerib. quan-
do bellum, sanguine plenus fluit. quod
idem Erasmus Stella, & Petr. Albinus
in Chronico Mtsnensi asserunt. Alibi in
C Germania fons est dictus Hungerbrun/
qui quando decrescit grauem anno-
nam, quando exarescit diram famem
portendit. In monasterijs non raro
accidit, vt religiosi morituri, in tem-
plis vbi sedilia sua habent trunco capi-
te adspiciuntur. Quibusdam etiam
nobilium familijs quædam notata est
quæ certissima suorum mortis indicia
habet, si fons quidam natura sua valde
D limpidus ab incognito quodam ver-
me turbetur. alteri lignum est, si terra
quædam arei ipsorum vicina, in vora-
ginem subsidit. In Bohemia spectrum
iæmineum vestitu lugubri apparere
solet in arce quadam illustri familiae,
antequam vna ex coniugibus Domi-
norum illorum è vita decedat. ita ex
alijs, vt certa, refert Phil. Camerari. ope-
ra successiva cap. 73. vide supra in prin-
E lib. & d. q. 2. Monstra sunt naturæ val-
de aberrantis à consueta norma inani-
mantium productione ludibria. Ostent-
ra vero & prodigia vocamus, varias &
terribiles atque insolitas in aere aut a-
lijs elementis apparitiones, ac sonos
vel esse.

la c. 22. v. l. que ad 27

m c. 5.

a Picus 1. 6. de praenot. c. 6. VVimpin sup. c. 17. Medina 1. 2. de rect. fid. c. 2. Sen. d. l. 9. c. 19. & 20

vel effectus, vt pluias sanguinis, acies in caelo visas, & similia, quibus pleni Iulij Obsequentis & Lycosthenis libri, & Iosephus libro 7. de bello cap. 44. & egregie VVimpina lib. de signis, l. certa horum interpretatio à diuina reuelatione dependet, vt fuit concessa Danieli: non licet ea curiose obseruare ad fortuitos euentus certo praedicendos: recte tamen concionatores ex ijs imminentem Dei vindictam denunciant, vel ab instanti facinore ac vitæ prauitate homines ijs deterrent, & ad poenitentiam hortantur. reuera enim idcirco illa solent à Deo ostendi. Plura de his pete à D. Augustino lib. 21. de ciuit. Dei, c. 28. & qui hos portentorum obseruatores egregie confutant Picus, a VVimpina, Medina, & Sirenus.

Vlt. Auspiciū ex acuminibus militare, cuius & Cicer. & Arnobius meminere, quidam ad ostenta referunt, cum Caelio Calcagnino, alij ad Geomatiā, alij cum Turnebo non dissimile faciunt, ab Anxinomantia, quale fuerit, nihil habeo certi. Lege si placet Antonium Valerium Comm. de re militari.

SECTIO III.

De sortibus illicitis.

ANGANIAE tertiam partem dixi esse Sortes. Sors olim dicta Phur, vt patet ex l. Esther cap. 9. v. 26. quam plerique Persicam vel Sufianam vocem esse volunt. assentior potius D. Hieronymo Hebraeam esse, & deduci ab Hebraeo פהר phur, cadere seu labi (etiā iuxta Furster.) quia sortes in urnam coniectae labuntur, vnde & festum Hebraeis Phurim, non Phurim. Iosephus in hac voce mendosus est, vel more

A Græco detorsit. Sors autem, teste Diu. Thomae, b triplex est, diuinatoria, consultoria & diuisoria.

Diuinatoria vocari potest κληροματία: quæ ex genere suo prohibita, D. Greg. lib. 7. ep. 66. lib. 9. ep. 47. in Decretal. c. 1. de sortil. g. D. Thom. d. art. 8. & talis fuit sortitio Ionæ i. vt ibi post Lyran. & Ferum optime Franc. Ribera quæ & ipsa multiplex est, vna, eadem cum oraculo; vt fuere fortes, Delia, Lycia, Antiates, Prænestinae & similes, sic accepit Seneca.

in Troadib. Post fata demum sortis incerta fides.

¶ in Oedipo. Sorte Phœbeia exitus.

Cæteræ sortes plæreque nomen à materia sortiuntur: vt sunt παλοματία, περιματία, ἀσπραλοματία, quæ bacillis, talis, oscillis, pilulis, aut tabellis inscriptis, in altum vel in urnam conijciabantur.

3. his similis fuit κυβοματία, siue aleatoria, vt apud Propertium.

Me quoque per talos Venerem quærente secundos,
Dannosi semper subsiliere canes.

D Huic dediti valde Augustus & Tiberius Imp. teste Suetonio, & Attalus Rex Pergami. Vtebantur huiusmodi sorti teste Pausania Græci, apud Buram Achaiae: & in Apono fonte in Italia, teste Suetonio, in Tiberio.

4. παλοματία, quam Tacitus tribuit Germanis; e sortium consuetudo simplex, ait, virgam fructifera arbori decisam in sarcinulos amputant: eosque notu quibusdam discretos super candida vestem temere ac fortuito spargunt. mox, si publice consulatur. Sacerdos cuius atis, sin priuatim, ipse patrisfam. precatus Deos, cælumque suspiciens ter singulos tollit, sublatos secundū impressam ante

b 22. q. 91 ar. 8. P

el. de morib. German.

notam

nota interpretatur, &c.] frequentissimi quoque Sinis hodie est fere similis quaedam diuinatione duorum lignorum æqualium, quam describit fufe Gunzalus Mendozius li. 2. hist. Chines. c. 4. nec non Philippinensium seu Lusitanorum in India, teste Martino Ignatio Itinerary cap. 8. In sacris litteris inuenio nonnullas huc pertinentes, vt est illa sagittarum, de qua Ezechiel, & alia virgarum de qua Oseas, & secundum non nullos Moses. Ezechielis verba sunt d. Stetit enim rex Babylonis in viuis in capite aquarum viarum diuinationem querens, commiscens sagittas, inter gemit idola, exta consulit. Ad dexteram eius facta est diuinatione super Ierusalem.

Diuinationem hanc varie explicant. orta diuersitate, quia non conueniunt de significatione verbi Kolkol קלקול quod D. Hier. vertit commisit, LXX. verò fecit ebullire, & virgam pro sagittis, ἀναβύβρασι πάβδον. quod tamen Polychronius docet dictum phrasi Hebraea pro misit seu iecit sagittas אָוֹלֵי רֵי שֶׁבַע לְבָרָה. יָצְאָהּ גְּדֹרֵי הַיָּדָיִם עֲשָׂרָה עָשָׂר. D. Hieronym. in Comment. explicat non solum diuinationis: stabit in ipso compito, & ritu gentis sua oraculum consulit, vt mittat sagittas suas in pharetram, & commisceat eas inscriptas, siue signatas nominibus singulorum, vt videat, cuius sagitta exeat, & quam prius ciuitatem debeat oppugnare. hanc autem Græci βολομαλίας, siue πάβδον αλίας nominant. & addit postea, LXX. hic non tam sensu, quam verbis à vulgata discere. Nam illud ἀναβύβρασι seu ebullire, nihil aliud est, quam velociter exire seu ascendere. Sed alij putant eo significari genus alterum diuinationis: nempe commixtas sagittas in ærem fortiter iecisse, in quam partem caderent, dextram an sinistram,

A versus Rabbarh, an versus Hierusalem obseruasse: sic R. Ioseph. & (vt videtur) Chaldæus Paraphrastes, eamque interpretationem optime tam nostra, quam Græca versio patitur. Denique quia Kalal קלל etiam significat læuigare, & polire, ideo exponunt, terfit seu poliuit sagittas, volunt enim significari genus diuinationis Catopromanticum: quo augures in splendenti cuspide, velut in crystallo vel vngue, futura inspiciant: sed cum hoc sit recentiorum commentum, præstat D. Hieron. & LXX. illos sequi.

B Alter locus est deut. 8. v. 11. Vechober chaber חֶבֶר חֶבֶר, quod noster vertit incantator: recentiores vertunt iungens iunctionem, vt exprimant speciem ξολομαλίας, qua per frustola lignorum iterum coeuntia diuinabatur. Sed nostram versionem confirmant LXX. φαρμακὸς ὑπαιεῖδων ὑπαοιδῶν, veneficus incantans incantationē: & recte, incantatores enim, à Chab. חֶבֶר, quod significat, se sociare, vocantur Chalbarim. quasi dicas focij, nempe dæmonum, quibus se pacto seu scedere inuito coniungunt. Longe ergo clarius vertit noster vulgatus, quam recentiores isti: & bene Paginus retinuerat versionem LXX. interpp.

D Tertius locus est Osea 4. v. 12. Populus meus in ligno interrogauit, & baculus eius annuntiavit ei, non constat, de quo genere hoc dictum. apud Hebræos, R. Moses Samsonis F. in explicatione præcepti Negatiui. 52. commemorat huiusmodi ritum: decorticabant bacillum ligneum vno tantum ex latere, tum in ærem proijciebant, si fortuito casu, primo iactu apparuisset superior pars decorticata, at secundo iactu superior pars adhuc vestita, prosperum successum augurabantur: si è

contra primum pars vestita, infelicem: si utroque iactu vestitum vel nudatum latus superius fuisset, mixtum euentum sibi pollicebantur: & hoc ab Osea putant significari. D. Hieronymus autem vult, de eodem agi genere, de quo egit Ezechiel, & vocat hic *παβδουάβ-λειαν*, quod illic *βελουάβλειαν*, pro iisdem enim ista accepit. Sentit hoc etiam Theophylact. in Osea, sed aliter explicat ipsum ritum: *virgus* (inquit) *duas stantes, carmina & incantationes quasdam submurmurabant: deinde virgis, demonum operatione aut effectu, cadentibus, considerabant, quoniam utraque eorum caderet, autros summe an retrosum, ad dexteram, vel sinistram. Sicque tandem responsa dabant insipientibus, virgarum casu prognis vsi. Eundem ad modum & ab u. h. d. no. for. vaticinabatur, vt Iezekiel habet.* His adde quæ dicta *supr. scilicet. 1. superst. 17.* & scito etiam in Antithodorensi consilio mentionem fieri sortium de ligno prohibitionem can. 4.

5. Species est *Geomantia*, cuius laboriosa industria mentitur artem, nam sexdecim figurarum in solo, vel abaco mina *τεχνη* dispungit, ex sedecim additis diuersis punctorum coordinationibus, quæ nomina singulis suis astris putant respondere. hoc olim Hali, Et famosus Magus Oliuerius Malmesburius, libro edito, & postea Gerardus Cremonensis, Bartholomæus Parmensis, & Galpar Peucerus Lutheri sectator: quorum libri prohibiti, sunt complexi scriptis. Et Peucerum miror id tam diligenter profecutum, cum verissime fateatur, toti illi disquisitioni nullam prorsus rationem, nullam veri speciem subesse. Archimagus quoque Cornelius suam diuersam ab illa aliorum, Geomantiam, æque fallacem &

A mendacem, posteriore scripto fuit testatus. Picus de hac cecinit.
atque frequens bibulam mucro cum pungit arenam.

Hanc descripsit Pictorius in *Epitome de Magia cap. 8.* Quanta ergo dementia est his vacare, quæ à suis damnantur auctoribus? Ex pijs scriptoribus & catholicis erudite refutarunt sapientiam citati, Franc. Picus *lib. 6. de Prænotion. cap. 3.* & qui, toto clam opere ex Picoplurima, Contr. *VViampina lib. de diuination. cap. 5. & Iul. Sirenus lib. 9. de Fato cap. 38.*

B 6. Vocant *σοχημαλίαν*. Fiebat primum aperto libro Homeri vel Virgilij, & attento primo, qui obuius incipienti, versu. Sortes Virgilianas, vel Prænestines vocabant. Sic Socrates mortis suæ diem coniecit: Sic Claudius, Traianus, Alexander, Macrinus, Gordianus Iunior & alij Imp. tempus regni vel vitæ vel alia, quæ de re Suetonius in *Tiberio*, Spartianus in *Hadriano*, Lampridius in *Alexandro*, & alij in horum vitis quadam Lipsius *lib. 2. Elector. cap. 11. uod. 10.* Iudæos quoque solitos in quauis ferme re inchoanda sic ex sacris biblijs apertis sortiri, docet ex Thalmudicis Iosephus Stephanus in *lib. 1. Machab. cap. 3. num. 48.* Huic vanitati Gentilium deinde successit apud Christianos, apertio Veteris aut Noui testamenti: quam insigni blasphemiam vocant Sortes Apostolorum seu Sanctorum: hac vsi fuere Heraclius Imp. apud Cedrenum: & Romanus Diogenes, apud Culpianum: & Andronicus senior apud Gregoram *libro octauo*, & Chrannus filius Regis Francorum, apud Gregorium Turonensem *lib. Histor. capite decimo sexto. & vigesimo.* & B. Theodora Alexandrina, nondum bene catechisata, apud Simconem Metaphrast. *XI. Septem.* & Meroneus

apud

apud Gregor. Turonen. *Hist. Franc. li-
bro 5. capite decimo quarto.* ubi & alius ri-
tus exprimitur, nam ponuntur tres co-
dices Scripturæ sacræ super Sancti
Martini sepulchro, & sigillatim singu-
li aperiuntur. vsus hac denique Gun-
dulphus, apud Ranulphum *libro septi-
mo Polychronici capite sexto.* & sui lau-
dator facinoris Hieron. Cardanus, *de
varietate libro decimo quarto.* Damna-
ta fuit hæc superstitio non vno concilio
Ecclesiæ Catholicæ decretis. Huc qui-
dam referunt certas illas Ephesiorum
notas magicis verbis iunctas: quas te-
renti conatus omnes forent efficaces.
harum beneficio volunt Cæsium è ro-
go liberatum *b.* sed hæc pertinent ad q.
6. Et ne quis obijciat vel D. August. in
Confess. vel Greg. Turonen. factum,
*libro quinto histor. Franc. capite quadragesi-
mo septimo. & seq.* Nam sancti tunc li-
brū aperiiebant, non vt de futuris, cer-
tiores redderentur, sed vt consolato-
rium aliquid vel exhortatorium in sa-
cra pagina reperirent, vt testatur ipse-
met Greg. & sic solent hodie multi pij
viri cum tentantur, aperire libellum
illum aureum Thomæ de Kempis, *de
contemptu mundi*, eo quod semper ali-
quid in eo occurrat, quo roborari se &
confirmari sentiunt. quod sane expers
est superstitionis: August. etiam diui-
na monitione ad hoc inductus, *vide lib.
9. Conf. ss. capite ultimo.* Sunt qui velint
duas exceptiones esse ab hac regula,
videlicet, Prim, si quis id fa. iat graui
necessitate compulsus, ad terminandā
grauem litem, vel anceps contilium, &
citant D. Augustinum, *Epist. 180. ad Ho-
norat. & li. 1. de doct. Christiana cap. 28.*
Secundo, si debita cum reuerentia, pre-
cibus ad Deum factis, adhibeantur, vt
vult Beda in *cap. 1. Actorum.* Imprimis
ad miserim has conditiones, non sepa-
ratim sumptas, sed coniunctim; & ideo

A pro vna tantum. Nam puto simul re-
quiri & materiæ necessitatem, & recur-
sum ad Deum: nec Patres alterum ex-
cludere, sed supponere: cum alterum
tantum expresserunt. vt Augustinus,
qui grauitatem materiæ solius confi-
derauit: nam de grege propter pericu-
lum mortis deserendo agebat, & ideo
lortitionem fieri inter pastores, qui fu-
gere, & qui manere deberent, volebat.
B *de Epist. 180. sub fin.* Beda vero vtrum-
que diferte exquirat. Nec leuis causa
fuit D. Francisco, sua & proximorum
salus, nec nullæ, nec frigida tepidæue
preces præcesserant, cum sorte consul-
toria vsus, nec deerat ad hoc excitans
diuina reuelatio.

Narrat D. Bonauentura *vita illius
ca. 13. è quo D. Antonin. 3. p. sum. hist.
tit. 24. §. 7. sed carptim & mutilate de-
sumptum;* sed ille his verbis: *Immissum
est eius menti per diuinum oraculum, quod
in apertione libri Euangelici aperiretur et à
Christo, quod Deo in ipso, & de ipso maxi-
me foret acceptum. Oratione itaque cum
multa deuotione præmissa, sacrum Euange-
liorum librum de altari sumptum, in San-
ctæ Trinitatis nomine aperiri fecit per so-
cium, virum vtrique Deo deuotum & san-
ctum. Sane cum in trina libri apertione
D semper passio Domini occurreret, intellexit
vir Deo pius, quod sicut Christum fuerat
in catus in altioribus vita, sic conformi-
ci esse deberet in afflictionibus & dolori-
bus Passionis, antequam ex hoc mundo
transiret, &c. idem statuo de facto S.
Danielis Stylitæ, apud Metaphrastem:
& in vita S. H. berti Leodiens. Episco-
pi apud Surium tomo 6. Duo ergo il-
la concurrant necesse est, vt licite quis
E vtatur hac sorte: reuelatio vera si ac-
cesserit, vel sola illa præcesserit, nihil
neque timendum, neque accusandum.
In Beat. Matthiæ lortitione omnia ad-*

fuisse, & præterea morem deligendi
uis vicibus Sacerdotis Summi, non-
dum abolito, satis clarè docet Beda
in capite primo Actorum. Si ergo vel re-
uelatio, vel alia duæ causæ simul, si-
ne reuelatione, mouerunt Archidia-
conum Batonensem, vt experiretur,
quod ait *Epist. 30.* post triplicem eius-
dem somnij de amico recursum: quam
ego facile crediderim diuinam visio-
nem: & curiositatis humana (sine af-
fectu curiositatis) sortibus, & reuolutione
Ps. lxxij., visioni euentum diligentius ex-
ploraret: & oculis eius primum se versus ille
obtulit: *Moses & Aaron in Sacerdotibus
eius, &c.* sane censuerim, cum Ioan. Bu-
zgo nostro, Blesensem excusari posse, a-
lioquin negari nequit, non optimi
rem exempli censendam.

Longe alia quædam est fors Apосто-
lorum licita planè, non vetita, de qua
sic Cæsarius libro octauo *Miracul. capite
quingagesimo sexto.* consuetudo est maxime
prouincie nostræ matronis: vt tali cum sorte
specialem sibi apostolum eligant, *in XII. can-
delis, XII.* Apostolorum nomina singula in
singulis scribuntur, quæ à Sacerdote bene-
dictæ altari simul imponuntur: accedens ve-
ro famina, cuius nomen per candelam ex-
trahit, illi plus ceteris honoris & obsequij
impendit.] Quin & in Hispania sic Fer-
dinando Cortezio tortienti, Beatum
Petrum Apostolorum Principem Ro-
manæ, seu verè Apostolicæ Ecclesiæ
petram secundam (nam prima Iesus) ob-
uenisse sibi inuenio in Historia Mexi-
cana Franc. López de Gomara *capite
vigesimo primo.* decebat Euangelium il-
lic plantaturo, rigatorem fauere, quo
rigante nunquam non incrementum
dat Iesus Christus.

Septimo loco venit *Ludus*, qui de-

scribitur in *Δοδεκάβιβρα*, & alter quem
vocant *Ludum Pastorum*: qui duo no-
xie per Franciam & Germaniam mul-
tis solemnes, ad cognitionem matri-
monij futuri, opum, dignitatû, libero-
rum, &c.

Neque prætermittere hoc loco
possum vel debeo indiscussum pericu-
losum quoddam dictum Andr. Cæ-
sarpini *libr. de inuestigat. demon. capite
duodecimo.* vbi sic ait: *Sunt qui conscriptos
de bona & mala fortuna libros consulunt
fortuito in libelli particulam incidentes, in
qua explicatur quod queritur.* (loquitur
de libris quales dixi) *sed hæc vi plurimum
apud ceteros vana reperiuntur, verè apud
eos quibus demon cooperatur.*] An ergo
dæmon futurorum huiusmodi præ-
sciis, vt sciat talia, quæ saltem quo ad
media, à libero ordinarie arbitrio de-
pendent, ad certum & verum euen-
tum dirigere? Nullus hoc verè Theo-
logiæ peritus concesserit. Debat ita-
que dicere, quando dæmon coopera-
tur, tunc sapius vera videri, propter
dæmonis in conijciendo solertiam:
non vero scribere, vt plurimum vera,
si dæmon cooperetur, nisi cum expli-
catione, quare tum potius quam a-
lias.

Octauo, venit *ἀλατρωμαλέα*: quan-
do definitus locus in partes æquales
describitur, & unicuique singulæ al-
phabeta litteræ inscribuntur: deinde
singulis litteris granum frumenti im-
ponitur: postea ad hoc enutritus oscen
gallinaceus introducitur, qui grana
comedat. denique notantur litteræ,
quarum primum grana depalcitur v.g.
litterarum: P.E.T. tunc creditur nota-
ri, Petrus Petronius, Petrucius, & quo-
rum simili modo nomen inchoatur.
Sic deceptus Valēs Imper. de successore
querentibus philosophis, & quia Gallina-

ceus

ceus absumperat, grana notata. Θ. E. Ω Δ. omnes occidi iussit Theodoros, Theodosios, Theodatos, Theodulos; & tamen illi Magnus Theodos. in imperio successit. a Hoc cum Zonara quidam volunt factum per ἀλχητρομαγείαν: sed aperte Socrates dicit factū per ἰερομαγείαν: Sozomenus, per oraculum ex tripodis machinā laureā. quem Nicephorus sequitur. Cassiodorus autem cum Socrate sentit: sed per errorem, vult ipsemet Valentem operā dæmonis vsum inquisivisse de successore Zonaras vero vult hoc factum ab Iamblichō & Libanio: sed hos omnes falli ex eorum temporum scriptore Ammiano patet, qui reos quidem quæsitū vaticinij nominat FIDVSTIVM, IRENAEVVM, BERGAMIVM, HILARIVM, & hos quidem convenisse alios vaticinandi peritos, (quos non nominat. & forte fuere LIBANVS, & IAMBlichvs) & recitat mox verba Hilarij iam latera fodicati; *Construximus (magnifici Iudices) ad cortina similitudinem Delphica, diti austru. is. de laureis virgulis, insulam hanc mensulam. quam videtur, & imprecationibus carminum secretorum, horagis que multū ac diuirms ruu. liter consecratam, mouimus tandem. Mouendi autem, quoties super rebus arcanis consulebatur, erat institutio talis. Collocabatur in medio domus, emaculata odoribus Arabicis, vndique lance rotunda pueri superposita, ex diuersis metallis materijs fabricata: cuius in ambitu rotunditatis extremo elementorum viginti quatuor scriptiles forma perite inuicē djungebantur specijs examinata dimensis, Has linteis quidam indumentis amictus, calcatisq; itidem linteis sociis, torulo capite cir. uniflexo, verbenas felicitis arboris gestans, litato conceptis carminibus numini præsit ionum auctore ceremoniali scientia supersistit, cortinulas, pen-*

A sulum annulum librans ex carpathio flo, per quam tenui mysticis disciplinis initiatum: qui per intervalla distincta retinentibus singulis litteris incidens saltuatim, heros efficit versus interrogationibus consonos, ad numeros & modos pene conclusos: quales leguntur Pythici, vel ex oraculis editi Bran. hidarum, Ibi rum quærentibus nobis, qui præsentī succedet imperio, quoniam omni parte expolitus fore memorabatur; usiliis annulus duas perstrinxerat syllabas, & cum adiectione littera postrema, exclamavit quidam præsentium, THEODORVM, &c.

B Subdit etiam interrogatos num quæsiissent, quid ipsismet impenderet, dixisse versus. qui responsi; quibus & ipsis capitalis sententia, & Principi exultio denunciabatur, quæ cuncta sic euenerunt. Nam & THEODOSIVS successit, & hi capite multati, & Valens viuis à Gotthis igne consumptus fuit. Adeo vt suspicer, hæc omnia per Diabolum, Deo reuelante, ad tot scelerum vindictam fuisse reuelata. Ex quibus verbis Ammiani patet SOCRATEM, & CASSIODORVM, & ZONARAM incomperta sibi, & parum vera narrasse.

C Nonum genus est ὀνομαστία, quæ petitur ex nomine consulentis per elementa nominis diuersimode collocata, & quasi per anagrammatismum faustum quid vel contrarium indicantia. hoc fuit PYTHAGORICVM commentum. v.g. si Ioannes Magnus, resoluas in, agnus animosè. hac putant ab APOLLONIO Romæ puellam, quæ nuptiarum die mortua, fuscitatam.] Philost. lib. 4.]

D Decimum dicebatur ἀριθμαστία quæ fuit duplex, vna Græcorum valo-

Teretiā.
maur⁹ ci
arus ā
nobis (vbi
le hac re
dixi plu-
a) Opi-
nationib⁹
n Accii
Astyana-
ren.

ib. 8. de
publ.

rem litterarum considerantium, & futu-
rum victorem augurantium, cuius
nomen maiores numeros contineret:
ideoque Hectorem ab Achille iupera-
tum b Altera fuit Chaldeorum, qui al-
ter habetum distribuunt in tres decades
quibusdam litteris repetitis, & nomi-
na petentium resoluta commutant in
innumeros, & singulos numeros suis
planetis attribuunt. Huc referenda Iu-
deorum recentiorum Kabbala, quam
diuidunt in duas partes, in quandam
Diouarvriā blasphemij refertam, &
Agibuarvriā hanc vanissimam, &
lege refutantem Tegnum *lib. de vero
studio Christiano.* & melius Ciruelus in
Paradoxis questionibus earum vlti-
ma, quæ est de *Cabala Iudaorum.* & à qua
non abit longe Platonis Arithmeticum
vaticinium, & reprehensum ab Aristo-
tele *lib. 6. Polyt. Sane APOSTOLVS &
EVANGELISTA D. IOAN. in Apoc.*
omen Antichristi per numerum 666.
significauit, c. 13. vt illi à Deo fuerat re-
uelatum: sed omnium, hætenus inge-
nia in nomine illo eruendo frustra
fortassis desudarunt: qui *nuir a volet, le-
gat Riberam in Apocalypf. Sanderum
de Antichristo, Feuardenium in Ire-
næum, & fusissime differentem Raimun-
dum de Antichristo. a. c. 20. vsque ad vi-
gesimum quintum.* qui Arithmantia tamen
non nihil amplius, quam par erat,
detulit, ex Platoniorum commentis.
Locus ille APOSTOLI non confirmat
Arithmantiam, sed duntaxat numero-
rum inuolucris arithmeticis prophe-
tiam contexit, quod & nobis liceret S.
Spiritu id inspirante. Iplis vero nume-
ris vim aliquam diuinam, vel natura-
lem proprietatem tribuere; erroneum
est.

XI. Potest esse, quod Pythagoræ tri-
buit Plinius considerandum in nomi-
nibus proprijs vocalium numerum

A parem, esse prosperum; imparem vero
orbitatis claudicationisue indicium.
Circumfertur de his & similibus nugis,
liber *Al. hindrina*, supersticiosus plane,
& flammis dignissimus; quem fingunt
fuisse discipulum Aristotelis. Huc &
ad præcedentem speciem communiter
referenda est illa circularis figura, in
cuius media inter semiluna. area, varij
numeri arithmetici, in proximo cir-
culo, inscripta verba, *vita, bona fortuna,
mala fortuna, mors, morbus, sanitas*, in se-
quenti, nomina planetarum cum certis
numeris: in 3. alphabetū Latinis litteris
capitalibus, in 4. certi arithmetici nu-
meri, qua in Germania quidam vtuntur.
& cuius formam si Geor. Pictorius
non exhibuisset, vsumque non expli-
casset, fecisset longe conlultius.

B Fortassis etiam gentilib. in vsu fuit
aliud quoddam Onomantia genus,
quando ex ipsa nominis significatione,
omen capiebant, vel aliquid futurum
diuinabant, vt alibi (*Opinationibus in
fragmenta Tragicorum*) docui Græcos
fecisse in nomine Astyanactis, & Augu-
stū in nomine Niconis, de quo lege *sup. li.
3. part. 2. quest. 4. sect. 4.* Huc referi-
rim, quod refert Prudentius sic à ty-
ranno irrisum B. Hippolytum marty-
rem:

D
Ille supinata residens ceruice, qui,
inquit,
Dicitur? affirmant dicier Hippo-
lytum.
Ergo sit Hyppalytus, quatiat, turbet q̄
iugales.
Intereat quo serus delimitus equis.

E Vtenim alicubi ab Aufonio prodi-
tum, veteribus diuinationis species e-
rat, nomen componere, quod sit,
Fortuna morum, vel necis iudicium.
Quæ, quam sint vana, docuit etiam
Ioan. Brodæus *lib. 7. miscellan. c. 5.*

Ab hac

Ab hac superstitione non sunt immunes, qui ex nominibus sic parentum arbitratu impositis, fortunas hominum & euentus futuros autumant dependere. indeque quid futurum sit ratiocinantur. Expertes sunt culpæ, qui sedula diligentia, quædam per angelos vel homines sanctos, prophetico spiritu imposita nomina, cum eorum, quibus imposita fuere munere, virtutibus, aut exitu vitæ componunt, & ostendunt illa cum rebus consentire: quod olim fecere Patres Orthodoxi, de Abel, Enoch, Noe, cæteris: de quibus lege D. ISIDORI. *lib. 7. Origin. c. 6.* ad hoc præit nobis Angelus in Euangelica Historia *Matth. 1. vers. 21. Luc. 1. v. 13. & 14.* & ipsemet Iesus Simoni nomen, *Cephas*, imponens, *Ioan. 1. v. 42. collato cum Matth. 16. v. 18.* Aliquid simile P. Nicolaus Serarius, in *Machab. præloq. 1. vbi de hac re*, notauit ex Gorigonide, de nomine Machabæi; quod sane potuit PROPHETICE à patre inditum fuisse prævidente ingens animi robur & cor, quod Iudæ futurum. Sanctorum vero nomina liberis imponere, vt illorum potissimum patrociniò se suaque commendent, & mores imitentur, pium & religiosum est; & eadem ex causa consuetudo Pontificum Romanorum, ab aliquot iam sæculis nomen pristinum cum dignitate Summi Sacerdotij commutantium, laude digna, vt quod maxime.

Ultimo loco, Ioannes Leo, diligens scriptor, & quandam, *ὀνειδισμῶν κριταὺν*, sortiarum recenset: in capsula abaculi forma constructa quædam alijs auiculas, ad has venire, qui consilium quærent, & obolum offerre: auiculam siipem accipere, inque capsulam inferre nostro: deinde regredi, & responsum in chartula referre consultori. Hæc sufficiant de his superstitionis sortibus

A partim diuinatorijs, partim consultorijs.

SECTIO IV.

Quale in his peccatum?

NOTANDAE sequentes conclusiones. Quo ad sortem diuinatoriam, & auguria cætera;

B Primo, graue peccatum est inquirere occultas culpas per *haruspicia*, vel *auguria*, vel *sortes diuinatorias*. nam hæc non possunt ita sciri, sine dæmonis auxilio. quare quidam qui per astrolabium conatus fuerat furem occultum nosse, etiam sine intentione dæmonem inuocandi, vt grauiter peccans, ab altaris ministro fuit per annum suspensus; b idque ex gratia & dispensatione: quia secundum ius commune debuisset in perpetuum suspendi. c

C 2. Aequè mortale peccatum est *augurijs* vel *sortibus conari prædicere futura contingentia*: d ideoque in clericos lata excommunicationis sententia. e

D 3. Quamuis non sit peccatum mortale huiusmodi obseruare, nisi, quando quis illis fidem adhibet, semper tamen maxime periculosum est, secundum illa dirigere actiones suas, etiamsi quis illis minime credat, ratio, quia iustissime Deus solet permittere, vt tales malè pereant: Diabolus etiam per huiusmodi sæpe in maiora pertrahit, & in magis serijs decipit: & vt minimum, per hæc homo pessimum habitum acquirit, proximè disponentem ad infidelitatem.

E Aliquot exemplis hic illic sparsim ostensum, quàm perniciosum esse solitum sit consulere dæmonicolas. Ad dam nunc ex Adamo Chronographo, de Olaph Rege Noruegiæ. iscum inuasisset DANIAM fretus responsis

dæmo-

Q
ca. 2. de
fortileg.

c. si quis
Episcopus.
26. q. 5.
d. Tho.
d. q. 95. ar.
6. & 7.
d. si quis
Episcopus
cum
scqq.

dæmonum, classe victus, ipse se in mare præcipitavit, vxor vero fame & inedia misere perijt. omnes (ait) affirmant peritum auguriorum, obseruatorem sortium, & in autum prognosticis omnem suam spem reposuisse & artis magicæ studio deditus, omnes quibus illa redundat patria, maleficos, habuit domesticos eorumque deceptus errore perijt.]

Sic Adam lib. 2. cap. 28. ex Chronico CADOMENSI, de decepto Odone BAIOCENSI EPISCOPI, PROPONTIFICIO MAXIMO carcerem perpetuum nacto, narrat Baronius tom. XI. Annal. anno 1084. Habes exemplum, ex Chronico. scotorum, aliud, de Nathaloco Rege XXX. narrant illum ipsum, à quo Rex cæsus, ad diuinos missum, vt de victoria, de vita Regis ac regno eius percontaretur: responsum à quadam anu accepisse, Regem non sui victurum, nec periculum ei ab hoste, sed à familiaribus instare. Cum ille vrgeret, à quo? anam, à te, subiecisse, Ille mulierem exsecratus, cum domum rediret, subiit animum illa cogitatio: nec responsum celari posse, nec edere tutum esse: ne se apud Regem hominem prauum, & suo timore indulgentem, suspectum redderet. Itaque tutius est tyrannum, cum multorum graia interficere, quam cum grauisimo capitis proprio discrimine, incolumem seruare. Statim vbi domum rediit, impetrato ad responsa diuinorum expromenda, secreto caso Rege, dauidicum imperii annum ingressu, pænam seruitio, & se periculo eximit.] Narrat Buchananus, libro 4. fol. 35. Sed cur fabulam magis concinne fictam, quam verisimilem vocet, non intelligo. Et si enim anus illa, immò dæmon ipse, hoc citra reuelationem scire non poterunt tamen malitia dæmonis sic Deus vsus fuit. Nam illa erant ingeniosissime instituta ad hoc, vt miles iste cuius ingenium præceps, & manus prom-

A pta dæmonem non latebant; ad cogitationem tollendi tyranni impelleretur; quod siue illi prosperè, siue male celsisset; vel tyranni, vel aggressi seu consultoris nece animum homicida palceret. Nonne similes æstus animi, simile tyrannicidium in Azale Syron. lib. 4. Reg. c. 8. nobis S. S. suppeditat? In eadem Scotia Bancho maleficæ sortes regnum spondentes exitium peperere. nam occisus à Macheto seu Macca-bæo; cui etiam ipsi diuinationes ariolorum, mercedem crudelitatis, necem attulerunt, persuaserant inuictum fore, donec silua quædam procul inde remota, ad arcem, quam Machetus incolabat, accederet; nec tæmina geniti manu occubiturum. Vt fidem dæmon similibus vaticinijs faceret; cum iam vincendum necandumque ab hoste fortiore, infelicitissimoque perspiceret, persuasit, vt milites ramis prægrandibus prælatis siluæ speciem præberent; & percussorem ei immisit Mackduffum, qui non natus, sed cæsus ex matris utero. Multis hæc describit Boetus: pro fabula Milefia vel nimio ex Atellanis ridet ille alter: sed hæc dæmonis mores mire exprimunt: nec continent quidquam, quod fieri non possit, aut quod fieri non soleat, de siluarum stratagemate Olaus, & alii similia: de pseudoracalis dæmonum plenæ sunt historiae.

4. Idem hodie dicendum de sorte consultoria, qua inquirimus, quid nobis faciendum, vel iudicandum. nam & hæc sub anathemate prohibita. a probatur quia non licet huiusmodi, nisi à Deo, inquirere: Deus autem non vult nos suam voluntatem per sortes indagare: sed petere illam à doctrina Ecclesiæ, S. Scriptura, superioribus nostris, ac alijs

Bucan. l. 7. in prin. de Hec. Boe. l. 12. ante med.

a can. loc. res. 2. q. 1.

doctis

doctis ac pijs viris. Mortale autem est, quando aliquid superstitiosi adhibetur, vel sorti certo creditur: si vero vtrumque deesse, & sine superstitione vlla, simpliciter quis sorte voluntatem Dei inquireret, probabiliter tantum sorti credens, foret peccatum veniale.

CAPVT III.

De Coniectatione.

Vt vsque sermo fuit, de prænotione prorsus licita, de qua est c. 1. vel de prorsus illicita, de qua fuit cap. 2. Nunc sequitur agamus de ea, quæ aliquando licita, aliquando illicita est: quam vocamus *C. n. est. ationem*. hæc ve est Physica seu Naturalis, vel Politica seu civilis, quæ *sortu*, nomen retinet.

QVÆSTIO I.

De Coniectatione ex astris.

Naturalis coniectationis classem refero, quæcumque causis naturalibus vere innituntur, vel saltem eas non improbabiler omnino prætexunt: cuiusmodi sunt agriculturalum, pastorum, nautarum, architectorum, medicorum, physiognomorum, chiromantarum, astrologorum, & oniroptolarum: de quibus nunc sigillatim nobis est disserendum.

Quoad coniectationem, siue iudicariam ex astris mathesim, duæ possunt eius species constitui, prior licita, posterior illicita. Prima species est, *astronomia*, quæ nititur vniuersalibus, veris & incómutabilibus principijs, & scientiam consequitur futurorum ar-

A tis: veluti reuolutionis annorum, cursus siderum, distinctionis eorum, item naturæ solis & planetarum, eclipsum, stationum, retrogradationum, aspectuum, coniunctionum, oppositionum, & similibus: quo in genere quædam iam prodierunt vtilia, & maiora expectantur, Tichonis Brahei, Nobilis Dani. Altera est, *Astrologia*, tam dissimilis priori, quam pellex coniugi iustæ: quæ nititur principijs communibus variabilibusque, & prædicat effecta euentuum futurorum, non necessariorum, sed contingentium: quæ ab astris necessitudine aliqua dependentium. Et ex illa priore, in hanc tandem, *Chaldæi*, deflexere. Sic vocati initio Sacerdotes Babyloniorum, teste Diodoro Siculo libro secundo Biblioth. eo quod Chaldæa natio in hoc genere antistabat. Sane ideo receptum postea vt simpliciter, *Chaldæus*, Astrologum significarit, licet *Arabs*, latronem, & *Chananeus* mercatorem, sic vsurpant Daniel, prophetia sua 2. v. 2. Iuuenalis, Satyr. 6. & Gellius, libro primo noct. Atticæ. ca. 9.

Astrologiæ huius partes sunt quatuor, prima versatur circa, *Reuolutiones*, & prædicat totius anni bello, paceque vicissitudines, aëris salubritatem, annonæ pretium, morbos animantium, &c. Secunda continet, *Magisterium Natiuitatum*, docens quid sigillatim homini tota vita obtinget. Tertia vocatur, *Electionum*, quæ docet quid in singulis rebus consulto & vtiliter faciendum, quid omittendum, quando ædificandum, quando mihi nauigandum, equitandumve quando egrediendum manendumve domi, denique quando & quibus locis singula facienda, vt feliciter cedant, hæc se mirabiliter iactabat, meus olim in Mæthesi Doctor. Ioan. Stadius: ipsi tamen, si de-